

Vergaderjaar 2021–2022

24 446

Ruimtevaartbeleid

Nr. 77

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 juli 2022

Mede namens de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) bied ik uw Kamer deze brief aan over de voortgang van het ruimtevaartbeleid. Hierbij zal ik op verzoek van de vaste commissie van Economische Zaken en Klimaat¹ ook het BNC-Fiche over de Mededeling EU-benadering ruimteverkeersbeheer² betrekken. Daarnaast zend ik uw Kamer het Eindrapport van de Evaluatie van het *Netherlands Space Office* (NSO) 2014–2021³. De beleidsreactie hierop zal ik uw Kamer via een brief in oktober doen toekomen.

Ontwikkelingen in de ruimtevaart

Zonder dat we het ons altijd beseffen speelt ruimtevaarttechnologie een belangrijke rol in ons dagelijks leven. Na de *man on the moon* missie van Kennedy in 1961 is de ruimtevaart doorontwikkeld naar een hightech en kennisintensieve sector. Naast traditionele bemande ruimtevaart spelen nu met name satellietinfrastructuur, aardobservatie (satellietdata) en satellietcommunicatie een hoofdrol. Vitale systemen in onze maatschappij draaien op ruimtevaarttechnologie zoals navigatie, (veilige) telecommunicatie, weersvoorspelling, klimaatonderzoek, dijkbewaking en militaire bescherming.

Ruimtevaarttechnologie ondersteunt daarmee belangrijke transitieopgaves uit het regeerakkoord zoals klimaat en energie, verduurzaming, digitalisering en de ontwikkeling van sleuteltechnologieën, en draagt daarmee bij aan een veilige en sterke samenleving. Zowel de EU, VN als de NAVO hebben ruimtevaart, mede vanuit een geopolitiek perspectief,

¹ Verzoek tot betrekken fiche Mededeling EU-benadering ruimteverkeersbeheer in brief over ambities en budget ESA.

² Kamerstuk 22 112, nr. 3413 – BNC Fiche: Mededeling EU-benadering ruimteverkeersbeheer.

³ Zie bijlage.

hoog op de agenda gezet. Wil Europa toegang tot de ruimte kunnen blijven houden en daarmee doelen op het gebied van aardobservatie, navigatie en veiligheid in de ruimte kunnen realiseren, dan zullen de lidstaten van de EU en het Europese Ruimtevaartagentschap ESA onderling moeten blijven samenwerken.

Nederland heeft de capaciteiten om hoogtechnologische instrumenten te ontwikkelen en beschikt over de expertise om satellietdata te gebruiken en toe te passen. Voorbeelden zijn emissie-monitoring door TROPOMI en beveiligde datatransfer via laser-satellietcommunicatie. Het ruimteonderzoek neemt toe in omvang en is steeds breder verankerd binnen het kennislandschap.⁴ In de toekomst zal de hoeveelheid satellietdata en de toepassingsmogelijkheden daarvan toenemen, waarbij private investeringen dit proces zullen versnellen. De relevantie van ruimtevaarttechnologie groeit en zal een bredere impact op onze maatschappij hebben⁵.

Voorbeelden van het gebruik van ruimtevaarttechnologie

- *De observatie van de planeet aarde door satellieten geeft nauwkeurige en snelle data over bijvoorbeeld luchtkwaliteit, emissies van broeikasgassen en het waterpeil. Ook voor precisielandbouw en bosbeheer is het gebruik van satellietdata relevant, vaak in combinatie met andere databronnen.*
- *Satellieten voorzien in de behoefte aan snelle en veilige communicatie en plaats- en tijdsbepaling via satellieten is inmiddels een onlosmakelijk onderdeel van ons maatschappelijk leven.*
- *De toepassingen van satellietnavigatie variëren van persoonlijke navigatie tot het kunnen vliegen met onbemande vliegtuigen, het uitvoeren van precisie landbouw en bosbeheer en het mogelijk maken van efficiënte logistieke stromen.*
- *Nauwkeurige tijdssignalen van satellieten zijn essentieel voor bijvoorbeeld het mondiale financiële betalingsverkeer en het beheer van energienetwerken. De markt voor de verkoop van ontvangers en diensten voor satellietnavigatie zal groeien van € 150 miljard in 2021 tot € 492 miljard in 2031.⁶ Met Galileo beschikt Europa over een autonome en robuuste satellietnavigatiecapaciteit die de komende jaren verder zal worden doorontwikkeld.*

De groeiende relevantie van ruimtevaart betekent helaas ook dat de ruimte snel voller wordt doordat het aantal satellieten exponentieel groeit. De ruimte wordt tegelijkertijd een betwist domein: een groeiend aantal landen ontwikkelt capaciteiten om de toegang van andere gebruikers tot ruimtemiddelen te beperken of hen deze te ontzeggen. Mede hierom presenteerde de Europese Commissie in februari 2022 een mededeling over een EU-benadering van ruimteverkeersbeheer. Zoals uiteengezet in het daaropvolgende Fiche⁷ staat Nederland positief tegenover deze mededeling. Nederland heeft belang bij veilige en duurzame ruimtevaart, mede vanwege de 21 satellieten die momenteel onder Nederlandse jurisdictie vallen.

⁴ Kamerstuk 24 446, nr. 75 – Dialogic, *Beschrijving en evaluatie Ruimteonderzoek in Nederland*, april 2021 in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

⁵ Kamerstuk 24 446, nr. 72 – Dialogic (2020), *Brede verkenning toegevoegde waarde ruimtevaart voor Nederland*.

⁶ EUSPA EO and GNSS Market Report 2022 / issue 1.

⁷ Kamerstuk 22 112, nr. 3413 – BNC Fiche: *Mededeling EU-benadering ruimteverkeersbeheer*.

Aanpak

De groeiende relevantie van ruimtevaart biedt kansen voor Nederland op het gebied van concurrentiekracht en (fundamenteel en toegepast) wetenschappelijk onderzoek. Het is belangrijk deze hoogwaardige kennis en ons strategische en competitieve voordeel te behouden. Daarnaast wil ik, zoals ik ook heb aangegeven in de recente Groene industriebrief⁸, de economische veiligheid en open strategische autonomie voor onze sectoren zoveel mogelijk waarborgen.

Nederland heeft in algemene zin een aantrekkelijk vestigings- en ondernemingsklimaat. Een recente studie karakteriseert echter het investeringsklimaat voor de Nederlandse ruimtevaart als matig⁹. In lijn met mijn brief over het vestigingsklimaat¹⁰ wil ik ook voor deze sector nagaan welke knelpunten er liggen en welke acties ter verbetering nodig zijn. Nederland beschikt immers over een innovatief en internationaal ecosysteem rondom het Europese Ruimtevaartagentschap (ESA) en ESTEC (het technologische hart van ESA) dat belangrijk is voor de ontwikkeling van ruimtevaartgebonden wetenschap en maakindustrie.

Op de korte termijn vindt op 22 en 23 november 2022 in Parijs de Ministeriële Conferentie van het Europese Ruimtevaartagentschap (ESA) plaats. Tijdens deze conferentie zullen de lidstaten afspraken maken over de ruimtevaartprogramma's die in 2023 starten. Tevens zullen budgettaire inschrijvingen plaatsvinden in (deels verplichte) ESA-programma's. Op basis van de bestaande budgettaire kaders ontstaat een gemengd beeld over de toekomst van het Nederlandse ruimtevaartcluster. Voor versterking van de technologische en industriële positie van het ruimtevaartcluster zijn budgettaire impulsen nodig.

Ik vind het daarom belangrijk dat we de komende jaren een integraler beleid gaan voeren, waarbij ik samen met mijn collega's in het kabinet wil nagaan hoe ruimtevaarttechnologie bijdraagt aan de verschillende beleidsdomeinen, de maatschappelijke uitdagingen waar we voor staan en ook de budgettaire gevolgen daarvan onderzoeken. Daarbij is de aankondiging door het Ministerie van Defensie van een militaire ruimteagenda¹¹, alsook het in 2021 door het Ministerie van Buitenlandse Zaken geïntroduceerde ruimteveiligheidsbeleid¹², van bijzondere betekenis.

De vraag is ook hoe we het integrale belang van ruimtevaart goed verankeren binnen publieke beleidsdomeinen. Tegelijkertijd groeit de benutting van ruimtevaarttechnologie en wil ik rekening houden met de industriële en technologische capaciteiten waar we sterk in zijn. Dit vraagt om een herijking van de strategische prioriteiten van het Nederlandse ruimtevaartbeleid en een integrale lange termijn ruimtevaartagenda met scherpe keuzes. De ambities en beschikbare publieke middelen zullen in balans moeten zijn. Mijn intentie is om het NSO te verzoeken, in overleg met het ruimtevaartcluster en de regio, deze agenda in 2023 te ontwikkelen.

Op korte termijn kijk ik naar bestaande instrumenten en projecten en hoe die zich verhouden tot onze huidige doelstellingen. Daarbij zal ik ook de

⁸ Brief d.d. 8 juli 2022 – *Het verschil maken met strategisch en groen industriebeleid*.

⁹ Bijlage bij Kamerstukken 26 485 en 32 637, nr. 369, Dialogic (2021), *Het Nederlandse investeringsklimaat*, blz 53.

¹⁰ Kamerstuk 32 637, nr. 493, *Het belang van het Nederlandse vestigings- en ondernemingsklimaat*, blz. 2.

¹¹ Kamerstuk 36 124, nr. 1, *Defensienota 2022 – sterker Nederland, veiliger Europa*.

¹² Kamerstuk 24 446, nr. 74.

beleidsreactie op het Eindrapport van de Evaluatie van het NSO 2014–2021 betrekken. Ik zal uw Kamer in oktober informeren over de definitieve inzet van Nederland tijdens de ESA Ministeriële Conferentie in november 2022. In de periode tot oktober zal ik de beschikbare middelen voor ruimtevaart, rekening houdend met de brede relevantie van ruimtevaarttechnologie, verder nagaan. Mede op basis van het NSO-advies over de Nederlandse inzet voor de ESA Ministeriële Conferentie 2022 zal ik uw Kamer in oktober nader informeren over het budget en de allocatie daarvan.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
M.A.M. Adriaansens